

רעיית "פרות מאוחרות" בחדשי הקיץ במרעה ללא תוספת זבל עופות

הררי יוסף – שה"מ מחוז גליל גולן
צוות כרי דשא

רקע ותאור הבעיה:

בחודשים מאי - ינואר נהוג להוסיף לפרות מאוחרות המתקיימות מקמל, תוספת חופשית של ז"ע כאשר הצריכה מסתכמת בכמות שבין 4-8 ק"ג לפרה ליום. התוספת ניתנת משתי סיבות עיקריות והן: 1. תוספת חלבונית לקמל, ששיעור החלבון שבו הינו בתחום של 4%-6%, כאשר לתוספת זו די היה בעד 2 ק"ג ז"ע. 2. הורדת הצריכה בקמל כאשר קיים מחסור בו. חסרונות התוספת באו לידי ביטוי בצריכה בלתי מבוקרת של ז"ע המביאה לצריכה גבוהה של חנקן לא חלבוני המחייב את הפרה בהשקעת אנרגיה להפרשת העודפים, כן עלולה לגרום לבעיות תברואה אם מקור הזבל מאולח ולניצול פחות יעיל של הקמל במרעה.

היעדים אותה אמורה התכנית להשיג:

1. בדיקת הצורך בתוספת ז"ע לפרות הרות הממליטות מאוחר (חודשים 2-11).
2. בדיקת השפעת מתן ואי מתן זבל עופות על בריאות הבקר.
3. השפעות ראשוניות על מצב גופני, המלטות וגמילה.
4. בדיקת ניצולת מרעה.
5. בדיקת תוצר לוואי - היתרון המתקבל מתוספת ז"ע.

תאור הפעולות שבוצעו:

הניסוי התקיים בחוות כרי דשא בעדר פרות מאוחרות ממולדת שנמצאו בהריון נמוך (המלטה צפויה בין דצמבר - לאפריל). נעשתה השוואה בין שתי קבוצות טיפול והן:
1. קבוצת בקורת- פרות אשר החל מיוני קבלו ז"ע חופשי (כ- 75 ראש).
2. קבוצת פרות אשר במהלך הקיץ רעו רעייה על הקמל בלבד (כ- 60 ראש).

הפרות נשקלו והוכנסו לחלקות מרעה - קמל בשטח של כ- 1,500 דונם לכל קבוצה. כמות קמל המוערכת לניצול היתה כ- 180 ק"ג ח"י לדונם.

הפרות נשקלו והוערכו גופנית במהלך הקיץ. נערכו 5 שקילות ו- 4 הערכות גופניות. זבל עופות חופשי הוגש לקבוצת הביקורת במהלך הקיץ.

נבדק מצבן הגופני, ההמלטה, בעיות בריאותיות ובהמשך גם יבדק שיעור ההתעברות, ההמלטה והגמילה גם בעונה העוקבת. הפרות הוכנסו לחלקות מרעה לאחר מיון לשתי קבוצות ושקילה. הניסוי כלל שני טיפולים והם: פרות עם תוספת של זבל עופות ופרות ללא מתן תוספת זו. הניסוי התקיים בשטחים הסמוכים לירדן, העשירים בקמל.

התצפית התקיימה בין ה- 18.6.00 ל- 27.11.00 אז בוצעה השקילה אחרונה.

תוצאות:

נמצא כי נשמרו משקלי הגוף של הפרות בחודשיים הראשונים בשתי קבוצות הניסוי. החל מחודש אוגוסט ועד נובמבר חלה ירידה במשקל הגוף של הפרות בשתי הקבוצות, אך ירידת המשקל בקבוצת הפרות אשר לא קיבלו זבל עופות היתה גבוהה יחסית (43 ק"ג), זאת לעומת הירידה במשקל הפרות שקיבלו תוספת של זבל עופות (5 – 6 ק"ג ליום) אשר עמדה על 17 ק"ג בלבד (טבלה 1).

טבלה 1. משקל הפרות ודרוג מצבן הגופני במהלך הניסוי (הדירוג הוא במדרג 1-5).

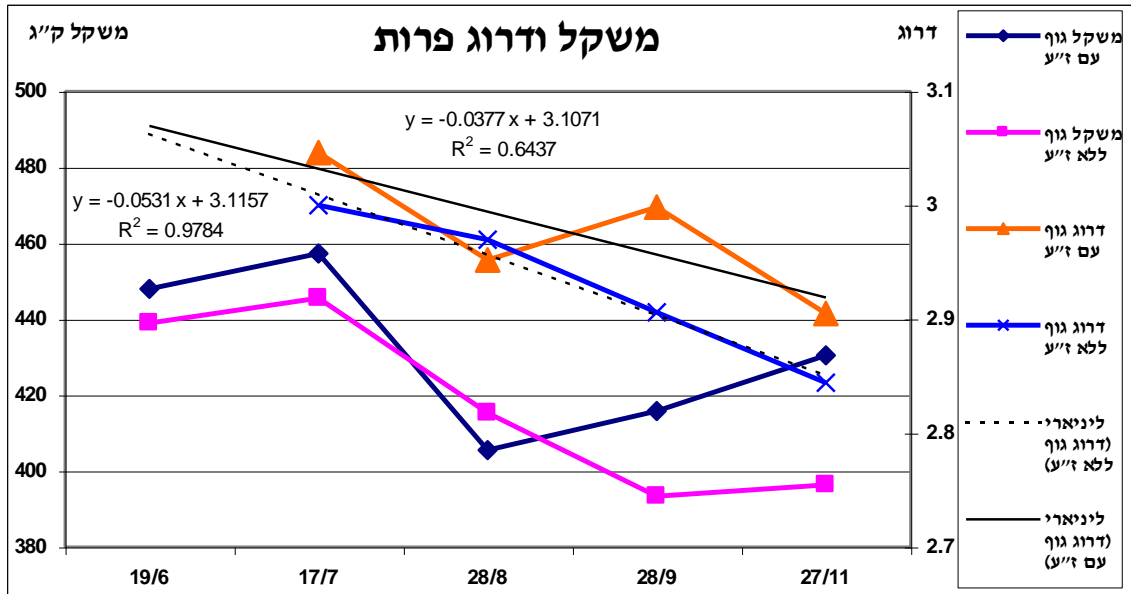
תאריך	משקל גוף ז"ע	משקל גוף ללא ז"ע	מובהקות	דרוג גוף עם ז"ע	דרוג גוף ללא ז"ע	מובהקות
19.6.00	448	439	ל.מ	לא בוצע	לא בוצע	
17.7.00	457	445	ל.מ	3.05	3.00	ל.מ
28.8.00	405	415	ל.מ	2.95	2.97	ל.מ
28.9.00	416	393	ל.מ	3.00	2.91	ל.מ
27.11.00	430	396	P<01	2.90	2.84	ל.מ
שינוי בין התחלה לסוף	17	43	P<001	0.15	0.16	ל.מ

משקלי הגוף של הפרות שהיו בתחילת הניסוי בסביבות 440 - 450 ק"ג נשמרו במהלך תקופה של כחודשיים. החל מחודש אוגוסט ועד נובמבר משקלי גוף הפרות ירדו כאשר בקבוצת הבקורת הירידה היתה מתונה יותר והסתכמה במהלך תקופה זו בכ- 17 ק"ג בלבד בהשוואה ל- 43 ק"ג בקבוצה ללא ז"ע (טבלה 1, ציור 1). במקביל חלה ירידה בדרוג הגופני מדרוג של כ- 3 ל- 2.9 בקבוצת בקורת ול- 2.84 בקבוצת הניסוי.

מאחר והפרות היו במהלך הריון מתקדם (המלטות צפויות החל מחודש דצמבר), הרי שהירידה במשקל ובמצב גופני בקבוצה ללא ז"ע (ניסוי) שהסתכמה כאמור בכ- 11% ממשקל גוף הפרות יכולה היתה לגרום לכך שהפרות לא תתאוששנה לקראת ולאחר ההמלטה הוחלט על הפסקת הניסוי, והאבסת חציר דגן לפרות הניסוי לתקופה של כחודש.

קבוצת ז"ע צרכה כמויות בינוניות של ז"ע כ- 5-6 ק"ג לראש החל מחודש יולי. לא נצפו השפעות שליליות מההיבט הבריאותי לפרות הניסוי.

תרשים 1: משקל ודרוג גוף של הפרות במהלך ניסוי רעייה בקמל ללא תוספת זבל עופות

מסקנות:

האבסת ז"ע לבקר החל מחודש אוגוסט משפרת את המצב הגופני של הבקר וגורמת לירידה מתונה יותר במשקל ובדרוג הגופני של הפרות במרעה (ירידה בדרוג של כ-0.037 בהשוואה ל-0.053 לחודש לקבוצה ללא ז"ע בכל חודש במהלך הקיץ או 17 ק"ג בהשוואה לכ-43 ק"ג לפרות עם וללא ז"ע). הירידה הגופנית בקבוצת הניסוי היתה גבוהה מהמצופה. הסבר אפשרי לירידה החריפה במצב הגופני יכולה לנבוע מגיל הבקר (ממוצע 11 שנים) כאשר הרבה מהפרות היו בנות 10-18 שנים. וכן מכך שכניסת הבקר לניסוי היתה במצב גופני נמוך יחסית (3 בהשוואה ל 3.1-3.2), דבר שהשפיע על הדרוג בסוף התקופה של שתי הקבוצות אשר עמד על 2.9 ו-2.84. לכן ניתן להתחיל האבסת ז"ע מסוף חודש יולי לפרות בהריון נמוך - ולא קודם לכן.

פרות קבוצת הניסוי שלא הואבסו בז"ע על אף שהקמל לא היה במחסור, ירדו במשקלן בכ - 43 ק"ג בממוצע (כ-11% ממשקל התחלה) ירידה חריפה מידי לפרות בשליש האחרון להריון. מאחר והניסוי נערך בפרות בגיל מבוגר, כאשר עם כניסתן לניסוי מצבן הגופני היה נמוך מהמקובל יש לחזור על תצפית זו כדי לאמת ו/או לדחות נתוני תצפית זו.